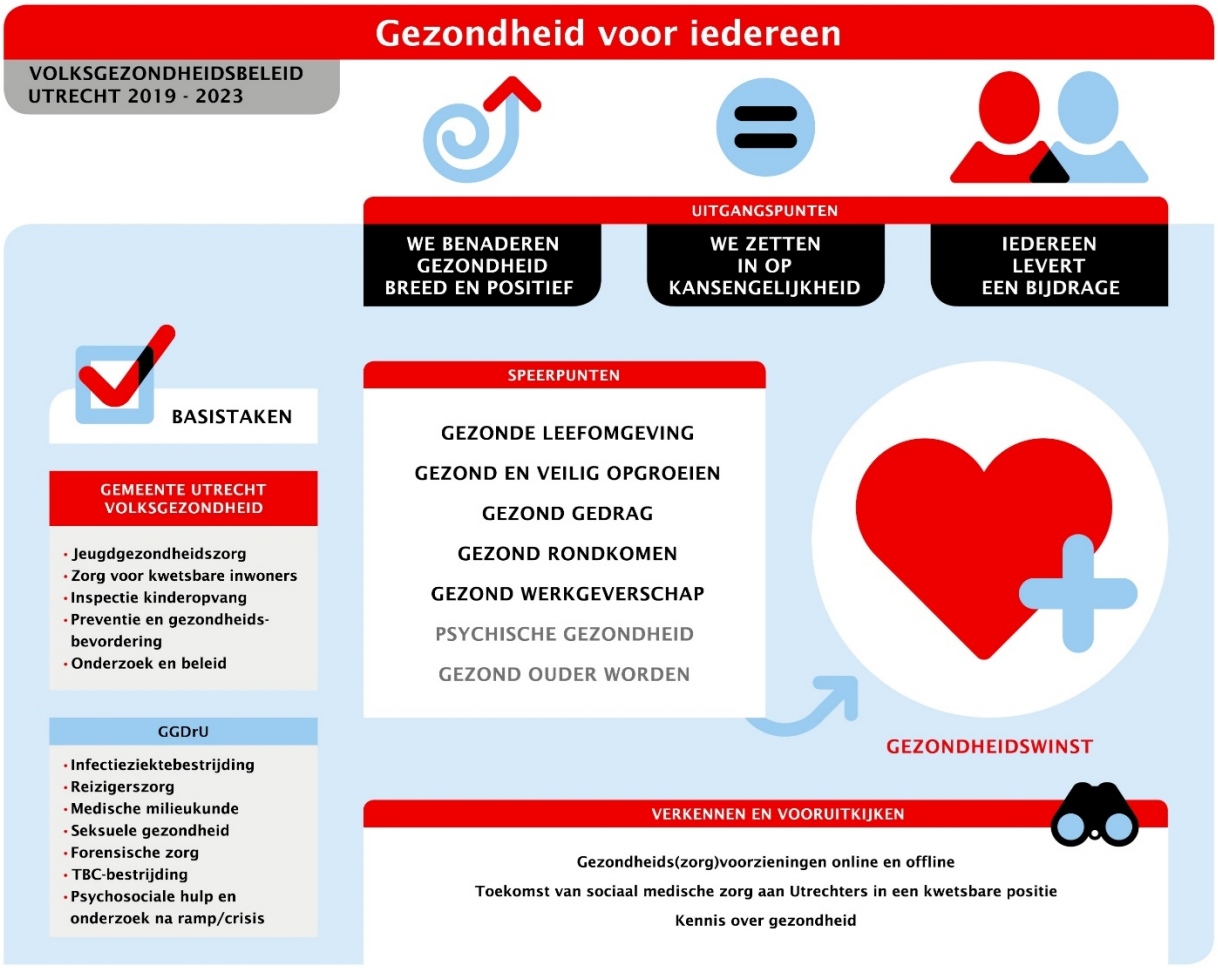
Voortgang op de nota 'Gezondheid voor iedereen'

Met het Volksgezondheidsbeleid 2019 - 2023 'Gezondheid voor iedereen' zetten we in op gezondheidswinst voor iedereen. In de nota 'Gezondheid voor iedereen' ligt de focus op zeven speerpunten. Een van de uitgangspunten van de nota is 'we zetten in op kansengelijkheid'. We werken hieraan door extra te investeren in Utrechters die iets meer, extra's of anders nodig hebben om zich gezond te voelen. Niet voor ieder hetzelfde, maar voor ieder het zijne. Dit doen we gemeentebreed en samen met partners in de stad, volgens een van onze andere uitgangspunten; 'iedereen levert een bijdrage'.

In dit overzicht is de inzet weergegeven naar de zeven speerpunten van de nota 'Gezondheid voor iedereen'. Specifiek wordt de inzet op het verkleinen van gezondheidsverschillen uitgelicht, waarmee we tevens een antwoord geven op motie 204. Ook bevat de rapportage de voortgang op innovatie, vallend onder het verkennende thema 'gezondheidsvoorzieningen online/offline', waarmee we antwoord geven op motie 320.

Figuur 1: Samenvatting 'Gezondheid voor iedereen'

Invloed corona

De uitbraak van het coronavirus heeft wereldwijd en in Utrecht een grote impact op de gezondheid en het welzijn van mensen. Directe effecten van coronabesmettingen zijn o.a. vermoeidheid, benauwdheid en hoofdpijn. Maar ook de coronamaatregelen hebben impact op gezondheid en welbevinden, zoals verlies van werk en inkomen, toename in angst en depressiviteit, en een toename in eenzaamheid en sociale isolatie. Verschillende studies en rapportages geven aan dat met name groepen in kwetsbare situaties hard worden geraakt als het gaat om fysieke en mentale gezondheid.

Het betreft vooral mensen die al gezondheidsachterstanden hebben, zoals mensen met een lager opleidingsniveau, mensen die moeite hebben met rondkomen en mensen met beperkte gezondheids- of taalvaardigheden. Hierdoor worden bestaande gezondheidsverschillen naar verwachting groter. Daarnaast zien we ook nieuwe groepen die door het coronavirus en de maatregelen problemen krijgen met hun gezondheid en welzijn, zoals Utrechtse jongeren en jongvolwassenen, zzp'ers en mensen met flexcontracten. In de VMU speciale uitgave over gezondheidsverschillen en kansengelijkheid leest u over deze recente ontwikkelingen. De inspanningen zijn erop gericht om de nadelige gevolgen door corona zoveel als mogelijk te beperken, zoals ook aangegeven in de (twee)wekelijkse coronaraadsbrieven. De impact van corona op gezondheid en gezondheidsverschillen vergroot onze opgave om gezondheidswinst voor iedereen te boeken en de verschillen te verkleinen.

Inzet vanuit de speerpunten
Hieronder zijn per speerpunt de *highlights* van de inzet in het afgelopen jaar benoemd, met hyperlinks naar meer informatie. Er is specifiek inzichtelijk gemaakt op welke manier we ongelijk investeren op de speerpunten, met als doel dat de meeste gezondheidswinst wordt geboekt door diegenen die dat het meeste nodig hebben. We zetten in op gelijke kansen op de best mogelijke gezondheid voor alle Utrechters door maatwerk te leveren en te doen wat past bij wat de specifieke groepen nodig hebben. Dit betekent dat we zowel inzetten op gezondheidswinst voor alle Utrechters, als ongelijk investeren om de meeste winst te boeken voor diegenen die dat het meeste nodig hebben (Motie 204, Raadsvergadering Kaderbrief juli 2020).

Gezonde leefomgeving
Het speerpunt Gezonde leefomgeving verbindt maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen. Door kennis en expertise over gezondheid mee te nemen in intentiedocumenten, stedenbouwkundige programma's van eisen, bouwenveloppen, bestemmingsplannen, omgevingsvisies en tenders wordt concreet invulling gegeven aan gezond stedelijk leven voor iedereen. Afgelopen jaar is o.a. gewerkt aan:

- Het doorrekenen van alle maatregelen in het luchtmaatregelenpakket naar het effect op gezondheid. Op basis van kosteneffectiviteit in relatie tot gezondheidswinst is het maatregelenpakket opgesteld.
- De uitbreiding van huisartsenpraktijk Weerdsingel, doordat het gezondheidsbelang hiervan inzichtelijk is gemaakt.
- De ontwikkeling van twee studententorens 'High Five' op het Utrecht Science Park. De gehele plint – het deel van het gebouw op de begane grond - is samen met de doelgroep ingericht. Deze plint biedt ruimte voor ontmoeting, beweging en ontspanning.
- Het voorbereiden van meer ruimte voor lopen, fietsen, groen, voorzieningen in de Omgevingsvisie Binnenstad.

Gelijke kansen op gezondheid
Voor verschillende wijken en doelgroepen zetten we iets meer, extra's of anders in zodat iedereen in Utrecht van een gezonde leefomgeving kan genieten en profiteren. Het afstandscriterium is een voorbeeld van een maatregel om de gezondheid van alle kinderen en jongeren in Utrecht te beschermen, omdat zij extra gevoelig zijn voor gezondheidsschade door luchtverontreiniging. Het afstandscriterium bepaalt dat nieuwe gebouwen voor kinderen en jongeren, zoals scholen of kinderdagverblijven alleen worden gebouwd waar de luchtkwaliteit goed genoeg is. Dat is dus op een bepaalde afstand van drukke wegen en snelwegen. De scholen in Haarrijn, Groenewoud, Merwedekanaalzone, Beurskwartier en aan de Passiebloemweg en de Internationale School worden daarom gebouwd op plekken in de wijk ver weg genoeg van drukke wegen en snelwegen.
Speciaal voor senioren worden de nieuwe woningen bestemd boven het nog te bouwen gezondheidscentrum op de Marco Pololaan, zodat zij dichtbij gezondheidsvoorzieningen kunnen wonen met een mooi groen uitzicht. Voor gezinnen die moeten rondkomen van een laag inkomen worden woningen bestemd, juist op de gezonde, groene plekken in de stad waar wordt gebouwd. Op

gezonde plekken verder weg van drukke wegen en met groen in de buurt wordt geadviseerd grotere sociale huurwoningen te bouwen, het liefst op de begane grond, voor gezinnen met kinderen. Zie het filmpje over dit speerpunt voor een uitgebreide toelichting van inzet afgelopen jaar op drie verschillende projecten.

Filmpje 1: Gezonde leefomgeving

Gezond en veilig opgroeien

We willen gezinnen tijdig passende en samenhangende hulp en ondersteuning bieden, met als doel problemen te voorkomen en te voorkomen dat kleine problemen uitgroeien tot grote problemen. Er is afgelopen jaar ingezet op o.a.:

- Het hoog houden van de vaccinatiegraad van het Rijksvaccinatieprogramma.
- Het vroegtijdig bespreekbaar maken van opvoedvragen voor en door ouders en kinderen met de Collectieve Aanpak. Voorbeeld hiervan zijn de veel bezochte webinars met onderwerpen als 'praten met je tiener – in en uit de lockdown' en 'ik ben twee en ik zeg nee'.
- De ouderschapscursus vanuit Ouders Inc die met twee jaar is verlengd. Dit is een gratis cursus voor alle jonge ouders in Utrecht.

Gelijke kansen op gezondheid

Veel inzet is gericht op het bieden van gelijke kansen op gezondheid. Er wordt extra ingezet op kinderen en jongeren die in een bepaalde kwetsbare situatie zitten, maar er worden ook dingen anders gedaan voor alle kinderen of jongeren in Utrecht, omdat hun gezondheid extra kwetsbaar is ten opzichte van die van volwassenen. Een voorbeeld van een algemene voorziening die aangepast is voor kinderen en jongeren die wat meer nodig hebben, is de wijknormering die wordt gehanteerd door de Jeugdgezondheidszorg (JGZ). Dit betekent dat er meer inzet van de jeugdarts en jeugdverpleegkundige wordt georganiseerd in Zuidwest, Overvecht en Noordwest, wijken waar veel kinderen wonen in een kwetsbare situatie, bijvoorbeeld met een taalachterstand.
De inzet op een Kansrijke Start is gericht op (aanstaande) gezinnen in een kwetsbare situatie. Het programma Nu Niet Zwanger biedt zeer kwetsbare mensen regie op hun kinderwens door persoonlijke begeleiding. Hiermee kunnen onbedoelde zwangerschappen voorkomen worden. Ook hier is extra inzet op in de wijk Overvecht. De stedelijke inspiratiesessie over Kansrijke Start werd bezocht door ruim 120 Utrechtse zorgprofessionals, onder wie verloskundigen, huisartsen, gezinswerkers en medewerkers van de jeugdgezondheidzorg. Hier is besproken hoe samen stappen te zetten om kinderen gezond en veilig op te laten groeien. Een aansprekend voorbeeld is Kansrijk Lombok: een multidisciplinair geboortezorgnetwerk met als doel om kwetsbare situaties beter te signaleren en

onderlinge samenwerking en werkwijzen te verbeteren. Met Gezinnen in hun Kracht wordt geïnvesteerd in gezinnen met grote gezondheidsachterstanden in Kanaleneiland door het bieden van passende activiteiten, hulp of ondersteuning. Deze gezinnen gaan weer meedoen, raken uit hun isolement, worden zelf gezonder en dragen bij aan een gezonde wijk.

Gezond gedrag
Met het speerpunt Gezond gedrag willen we gezondheidswinst behalen door de gezonde keuze gemakkelijker te maken in de omgeving van Utrechters. Afgelopen jaar is hierop ingezet door o.a.:

- Roken: De plekken waar veel kinderen komen rookvrij te maken, zoals zwembaden en de centra voor jeugd en gezin. Er is een roadmap rookvrij opgesteld voor de vervolgstappen. En er is meegewerkt aan een rookvrij Utrecht Science Park.
- Voedsel: Gesprekken met de stad te voeren over een gezonde voedselomgeving in Utrecht, te lobbyen met G4 voor een gezonde voedselomgeving en twee onderzoeken hierover te publiceren in het kader van de City Deal Voedsel op de stedelijke agenda.

Gelijke kansen op gezondheid
Voor verschillende doelgroepen zetten we iets meer, extra's of anders in om ook voor hen gezond gedrag gemakkelijker te maken. Zo is er specifiek aandacht voor de gezondheid van kinderen van het speciaal onderwijs bij de aanpak Gezond Gewicht Utrechtse Jeugd. Met een webinar over de 'mogelijkheden van de Gezonde School' en door gezondheidsinterventies te stimuleren specifiek voor deze doelgroep worden Utrechtse speciaal onderwijsscholen hierin ondersteund. Verder sluiten we aan bij de leefwereld van inwoners door cultuursensitieve voorlichting te bieden en naar vertrouwde omgevingen van mensen te gaan, zoals moskeeën en buurthuizen. In coronatijd is dat aangepast door meer in te zetten op deelname aan app groepen in de wijken, onder doelgroepen.
Volwassenen met fors overgewicht in Utrecht krijgen hulp door de oprichting van een Netwerk Gezonde Leefstijl dat gecombineerde leefstijlinterventies gaat uitvoeren voor deze doelgroep.

Gezond rondkomen
Met dit speerpunt streven we ernaar dat alle Utrechters gezond kunnen rondkomen. Als er toch geldzorgen zijn, leidt dit niet tot chronische stress en is er ondersteuning die aansluit op wat er nodig is. De meeste inzet vanuit Gezond ronkomen is gericht op inwoners met een laag inkomen. En met stress-sensitief werken wordt alle inwoners de ruimte geboden om problemen bespreekbaar te maken. Afgelopen jaar is o.a.:

- Een pilot gestart waarbij JGZ spreekkamers stress-sensitief worden ingericht. Resultaten zijn te vinden in het Onderzoeksrapport: de impact van inrichting.
- De onderzoeksresultaten van het stress-sensitief inrichten van de spreekkamers in de JGZ zijn gepresenteerd bij het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ). Dit webinar is terug te luisteren.

Gelijke kansen op gezondheid
Voor inwoners met een laag inkomen zetten we specifiek anders in om hun gezondheid te verbeteren. Voorbeelden hiervan zijn het delen van gezondheidstips in de nieuwsbrief voor inwoners met een bijstandsuitkering, het samen met de Voedselbank onderzoeken hoe de voedselpakketten gezonder te maken en een eerste verkenning in Noordwest hoe gezinnen met financiële stress gezonder kunnen eten. Daarnaast wordt de aandacht vergroot bij de eerstelijnszorg voor de relatie tussen geldzorgen en gezondheid. Met bijvoorbeeld webinars worden huisartsen gestimuleerd en geleerd om geldzorgen te bespreken en krijgen zij informatie over mogelijkheden voor het doorverwijzen van patiënten. Zie het filmpje over dit speerpunt voor een uitgebreide toelichting van inzet afgelopen jaar op het bespreekbaar maken van geldzorgen door de eerstelijnszorg.

Filmpje 2: Gezond Rondkomen

Gezond werkgeverschap

Met het speerpunt 'Gezond werkgeverschap' willen we bereiken dat bedrijven zich partner voelen - en als partner gedragen - van de Utrechtse maatschappelijke opgaven. Deze opgaven, zoals het creëren van werk, het aanpakken van schulden, het helpen bij taalachterstanden, leveren een belangrijke bijdrage aan gezondheid. Door samen met bedrijven aan die opgaven te werken, versterken we de gezondheid van Utrechtse werknemers, en dus ook de Utrechter. Om meer partnerschap met bedrijven te krijgen, is een heldere boodschap nodig. Deze maken we samen met onze collega's vanuit o.a. social impact, de werkbeweging, inzet taalvaardigheid, aanpak schulden. Daarvoor is in 2020 in de gemeentelijke organisatie een netwerk van maatschappelijke opgaven geïnitieerd. Dit netwerk is blijvend van waarde om onderling onze kennis, contacten en ervaringen te delen in het werken aan partnerschap met bedrijven. Ook de Utrechtse samenleving, inclusief bedrijven, zoekt naar manieren om dat partnerschap te initiëren en blijvend vorm te geven, zie bijv. Home | Stichting Vitaal Leven en Werken . Gezond werkgeverschap was betrokken in de initiatieffase van deze stichting.

Werkgevers hebben ook direct invloed op de gezondheid van hun medewerkers. In dat kader:

- Zijn samen met Universiteit Utrecht en VFM facility experts drie webinars georganiseerd over vitaliteit voor het 'healthy urban office' netwerk. De onderwerpen waren gezond gedrag, mentale gezondheid en fysieke gezondheid. In totaal volgden meer dan 1600 werknemers van verschillende Utrechtse bedrijven deze webinars.
- Is deelgenomen in de dialooggerichte aanbesteding voor de cateraar van de gemeente Utrecht. Gezondheid is één van de drie resultaatgebieden waarop is getoetst (naast duurzaamheid en inclusiviteit). Gezondheid wordt tijdens de looptijd van het contract gemonitord.
- Is vitaliteit meegenomen in het onderzoek Tozo naar ondersteuning voor zzp'ers en kleine ondernemers.
- Is in het bewonerspanel de ervaring van Utrechters met gezondheid op het werk gepeild, inclusief de beleving van werk.

Psychische gezondheid

Met het speerpunt Psychische gezondheid wordt gewerkt aan 1) het bespreekbaar maken van psychische gezondheid, 2) het vergroten van de toegankelijkheid van laagdrempelige manieren die de

veerkracht en weerbaarheid van kinderen en jongeren versterken en 3) het versterken van vroegsignalering van psychische problemen. Er is ingezet op o.a.:

- De uitwerking van het speerpunt naar bovenstaande drie sporen.
- Een verkenning naar de meerwaarde van een website voor het bundelen van voorzieningen om te werken aan mentale gezondheid.
- De Klantreis Studenten 2021 met het Netwerk Student en Zorg Utrecht.

Gezond ouder worden

Vanuit het speerpunt Gezond ouder worden wordt preventief gewerkt aan het versterken van de gezondheid van ouderen met extra aandacht voor ouderen in een kwetsbare positie. Voorbeelden van de huidige inzet:

- Het stimuleren van beweging voor en door ouderen: De aftrap van Doortrappen (blijven fietsen door inwoners die de fiets gewend zijn) vindt plaats in het najaar van 2021. Doortrappen start in Overvecht waarna de andere wijken volgen.
- Meedoen en meetellen: In de unieke seniorenspecial van het Dreefnieuws wordt het ouderenperspectief vanuit de wijk Overvecht uitgelicht. De focus van deze special is de leefwereld van ouderen, waar gezondheid onderdeel van uitmaakt. Zowel professionals als ouderen komen aan het woord en delen hun verhaal en ervaringen. Het biedt inspiratie en (h)erkenning voor de (seniore) lezers.

Conclusie voortgang speerpunten

Ondanks het feit dat het coronavirus veel aandacht vraagt en de focus doet verschuiven naar gezondheidsbescherming in plaats van gezondheidsbevordering, is het gelukt enkele mijlpalen te behalen met de inzet vanuit de speerpunten. Mijlpalen die bijdragen aan gezondheidswinst voor iedereen, zoals de stappen richting een rookvrije generatie en de opvoedwebinars en opvoedcursus voor alle ouders in Utrecht. We zien ook duidelijk dat er vanuit deze nota voor specifieke groepen in Utrecht iets meer, extra's of anders wordt gedaan. Dit geldt met name voor kinderen en jongeren, inwoners met een migratieachtergrond, ouderen, mensen met een laag inkomen of die in armoede leven, en mensen die al een gezondheidsachterstand hebben. Omdat zij vaker in bepaalde wijken wonen, zoals Zuidwest, Overvecht en Noordwest, is de inzet in die wijken groter. Echter, we zien ook dat alle inzet nog lang niet klaar is. Binnen het huidige financieel kader richten we onze capaciteit op zo veel mogelijk gezondheidswinst en kansengelijkheid. Elke nieuwe of extra aanpak die we willen inzetten betekent dat we iets anders niet kunnen doen. We zoeken telkens naar verbetering om te komen tot het optimale evenwicht. Het stadsbrede gesprek op 1 juni geeft zicht op hoe onze aanpak te verbeteren. Dit is een gesprek dat we continu met elkaar blijven voeren.

Voortgang innovatie

Naast speerpunten hebben we ook een aantal verkennende thema's benoemd. We lichten in deze voortgangsrapportage innovatie uit, in het licht van het thema 'gezondheidsvoorzieningen online/offlline'. Hiermee beantwoorden we motie 320 en toezegging 20/T475[1].

Innovatie

Het belang van innovatie is helder: *het samen met de stad ontwikkelen van oplossingen die werken. En daarvoor is het nodig ook compleet nieuwe mogelijkheden uit te proberen*. Dat kan gaan over digitale tools, maar ook over nieuwe manieren om samen te werken in de wijk (sociale innovatie). In de visie Digitale Stad wordt het fundament gelegd om innovaties mogelijk te maken. Dit is de agenda die gemeentebreed gevolgd wordt. Hieraan verbinden we de kennis en praktijk uit het gezondheids- en sociaal domein die ook de sociale innovaties mogelijk maken. De uitvoering van de motie 320 zal

[1] De wethouder zegt toe de innovatieagenda e-zorg uiterlijk Q1 2021 aan raad toe te sturen. Commissie M&S 25 november 2020

dan ook landen in deze bredere agenda van Digitale Stad (digitale innovaties) en in bestaande opgaven in het sociaal domein (sociale innovaties).

We kiezen er hiermee voor om de gevraagde aandacht voor innovatie concreet te maken binnen de opgaven waar we al aan werken. Daarmee ontwikkelen we geen afzonderlijke innovatieagenda zoals was gevraagd. Maar komt onze innovatieaanpak tot uiting in wat we doen als we werken aan de opgaven in de stad. Dat kunnen de bestaande opgaven zijn, maar we zien ook kansen om innovatie in te zetten op de werkpakketten in de begroting 2021. In de begroting hebben wij hierover toegelicht dat we de innovatielabs uit het jeugddomein bijvoorbeeld willen inzetten voor de kansrijke start en het gezond opgroeien van kinderen. Op deze manier zoeken we naar slimme verbindingen. In het vervolg zullen we in de rapportages over de verschillende opgaven zichtbaar maken op welke manier innovatie een plek heeft gekregen en welke resultaten dit heeft opgeleverd.

Er wordt al op verschillende manieren aan innovatie gewerkt in de stad:

- In het afgelopen jaar is met de Huisartsen Utrecht Stad bijvoorbeeld een impuls gegeven aan het gebruik van OZO-verbindzorg in de stad. Dit is een communicatieplatform voor zorgprofessionals, mantelzorgers en inwoners, waardoor zorg en ondersteuning sneller afgestemd kan worden.
- Een nieuw initiatief in het kader van collectieve opvoedondersteuning is een digitale congres- en beursvloer die we samen met ouders testen. Daarnaast is veel gebruik gemaakt van webinars voor ouders, zoals hierboven beschreven bij het speerpunt ‘Gezond en veilig opgroeien’.
- Met de coalitie digitale transformatie van de Health Hub Utrecht wordt gewerkt aan de doorontwikkeling van persoonlijke gezondheidsomgevingen, als middel om de eigen regie van inwoners over hun gezondheid te versterken.
- In de Regionale ontwikkeling maatschappij (ROM) is gezondheid als één van de opgaven benoemd. Met de Regionale Economische Agenda als basis voor de ROM staan ook hier de maatschappelijke opgaven centraal en wordt het MKB uitgedaagd hier een bijdrage aan te leveren.
- Het Health Hub Utrecht netwerk biedt de ruimte om innovaties vraaggericht te ontwikkelen en via praktijk en wetenschap te testen en te valideren.

Digitale vaardigheden zijn niet voor alle Utrechters vanzelfsprekend. We houden bij het werken aan innovatie rekening met verschillen in (digitale) vaardigheden van inwoners en werken daarom via principes van Ehealth4all, zoals deze door Pharos zijn opgesteld. Digitale inclusie is een belangrijk uitgangspunt, zoals ook door de raad benadrukt in de Commissiebehandeling van de Visie digitale stad. We zien het als onze verantwoordelijkheid ook partners in de stad hierop te wijzen en te ondersteunen bij hun ontwikkelingen. Het valideren van innovaties bij de doelgroep en het uitvoeren van ethische assessments maakt onderdeel uit van onze werkwijze, om zo digitale uitsluiting te voorkomen.